

аби й вона не загинула. Їх прохання, від щирого серця було почуте вищими силами і Прю врятували.

Слід зробити висновок, що дані результати показують, що студенти, які мають низький рівень розвитку емпатії, є відповідно менш емоційними та чутливими до емоційного сприйняття, мають низький рівень емоційного відклику на переживання інших, а студенти з середнім рівнем розвитку емпатії слідкують за логічністю дій та в певній мірі звертаються до емоційно-чуттєвої сфери. Студенти з високим рівнем емпатії приділяли увагу душевним переживанням героїв, аналізували міжособистісні відносини та почуття.

Данні дослідження дозволяють зробити висновок про те, що рівень розвитку емпатії впливає на емоційно-почуттєву сферу особистості.

Таким чином, на нашу думку перегляд кінофільму впливає на розвиток чутливої сфери особистості, зокрема емпатії. Під час перегляду особистість вчиться аналізувати поведінку та дії героя, помічає його настрій та зміну інтонації, відчуває його стан, настрої, що допомагає йому не тільки аналізувати естетичну сторону твору, а й особистісно розвиватися. Студент-глядач співпереживає герою, ставить себе на його місце, намагається прогнозувати та передбачити ситуацію та вчинки.

Висновки. Студенти, які мають середній рівень емпатії глибше та змістовніше сприймають мистецтво порівняно зі студентами, що за результатами тестування мають низький рівень розвитку емпатії. Таким чином рівень розвитку емпатії впливає на естетичне сприйняття мистецтва. Пропозиції щодо подальшої роботи: ми вважаємо, що розроблені творчі завдання, що спрямовані на розвиток емпатії повинні базуватися на аналізі змістовних компонентів фільмів, якими захоплюються студенти. Слід зазначити, що в основі схильності людини до співпереживання лежить процес емоційної ідентифікації, яка виступає в якості обов'язкової умови успішної емпатійності. Під час анкетування був також встановлений зв'язок між рівнем емпатійних здібностей та особистісними якостями студентів. Виявлено також зв'язок між рівнем емпатійності та статтю, курсом і факультетом, на якому навчаються студенти.

Встановлено, що емпатійність студентів пов'язана з типом ідентифікації та залежить від індивідуально-психологічних якостей. Рівень емпатійних здібностей позитивно корелює з комунікабельністю, рефлексивністю; негативно – із закритістю, конфліктністю, агресивністю, емоційною нестабільністю, тривожністю, заниженою самооцінкою.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Коган І.М. Емпатія і особливості її розвитку: Автореф. дис. ... канд. псих. наук. – К., 2005.
2. Мегедь В.В. Типи і емпатія. – К., 2006.
3. Виготський Л.О. Психологія мистецтва. – М., 1986. – С. 45-89.
4. Куракіна С.В. Влияние искусства на личность и эмоциональную сферу младшего школьного возраста. – Социальная психология. – № 4. – 2006.
5. Михайлова Л.М. Виховання естетичної культури старшокласників: Автореф. дис. ... канд. псих. наук. – К., 2004.
6. Психологічна енциклопедія. – Інтернет.

УДК 37.02:378:63

Л.Ю. Збаравська

ВПРОВАДЖЕННЯ В НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС З ФІЗИКИ ПРОФЕСІЙНО СПРЯМОВАНИХ ЗАДАЧ ДЛЯ СТУДЕНТІВ АГРАРНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті проаналізовані прийоми здійснення професійної спрямованості навчання під час розв'язування задач з фізики для студентів аграрно-технічних навчальних закладів, наведені критерії відбору і побудови професійно спрямованих задач.

In the article, adopting realization of professional orientation of studies is analysed during untiing of tasks from physics for the students of agrarian-technical educational establishments, the criteria of selection and construction of the professionally directed tasks are resulted.

Постановка проблеми. Навчальні задачі призначені для вироблення у студентів умінь застосовувати закони фізики до розв'язування конкретних професійних завдань. Найбільші можливості реалізації принципу професійної спрямованості мають саме на цьому етапі вивчення студентами курсу фізики. Тут, поряд з традиційними задачами, розглядаються такі, які більш наближені до інженерних задач і вимагають застосування знань з механіки, молекулярної фізики, термодинаміки та іншим розділам до аналізу роботи машини, механізмів сільськогосподарської техніки та пристроїв. При сформованому в аграрно-технічних навчальних закладах розподілі навчальних годин серед різних видів занять найбільшу регулярність мають лекційні та лабораторні заняття, для проведення практичних занять відведено дуже мала кількість годин.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблемам задач і методиці їх розв'язання приділяється велика увага в дослідженнях психологів, дидактів, методистів (С.Л. Рубінштейн, Н.О. Менчинська, К.О. Славська, З.І. Калмикова, Є.О. Флешнер, В.А. Крутецький, Є.М. Кабанова-Меллер, Л.М. Ланда, Г.С. Костюк).

У працях Ю.К. Бабанського, І.Я. Лернера, М.І. Махмутова, П.І. Підкасистого, Л.М. Фрідмана, К.Д. Джумаєва, Ю.М. Кулюткіна, Дж. Пойа досліджується організація роботи в процесі розв'язування задач.

Навчальні задачі в практиці навчання застосовуються, як правило, для перевірки і закріплення знань, як стверджує А.Ф. Есаулов [2: 7]. Але рахувати “головною метою розв'язування задач закріплення знань – отже сильно принизити цю роль, – пише І.М. Фейгенберг. – Не задачі потрібні для закріплення знань, а, навпаки, знання потрібні для розв'язування задач. Під розв'язуванням задач ми розуміємо прийняття оптимального рішення в заданій ситуації. Розв'язування задач у процесі навчання передбачає моделювання діяльності, в якій необхідно застосовувати отримані знання” [4: 119]. Головну мету під час розв'язування задач радянський дидакт вбачає у тренуванні студентів у визначених видах діяльності, яка вимагає використання набутих знань. В умовах сучасних технологій від інженера вимагається вміння формулювати і розв'язувати професійні задачі. Отже, навчальний процес в аграрно-технічному навчальному закладі повинен бути націлений на формування цих вмінь. Тому А.Ф. Есаулов пропонує впроваджувати такі задачі в навчальний процес, які не тільки сприяли б “закріпленню знань із застосуванням законів, які вивчаються, а тренували б дослідницький стиль розумової діяльності” [2: 7].

А.Ф. Есаулов, спостерігаючи “кризу в побудові навчальних задач” [2: 15], виражає великі претензії на адресу авторів збірників задач для вищих технічних навчальних закладів: навчальні задачі складаються без розрахунку на “інтенсивне формування поступово розвиваючої розумової активності студентів”; задачі перенасичені лишньою інформацією; розв'язування стереотипних задач не навчає вмінню “відійти” від початкового формулювання, не здійснюється професійна орієнтація студентів на майбутню спеціальність.

Завданням нашого подальшого етапу є дослідження складу бланку професійно спрямованих задач і розроблення методики навчання студентів умінню формулювати і розв'язувати ці задачі.

Виклад основного матеріалу. Нами проведений аналіз змісту задач із найпопулярніших збірників задач для вищих технічних навчальних закладів В.С. Волькенштейна [1], А.Г. Чертова і А.А. Воробйова [5], І.Е. Іродова [3], з метою виявлення наявності елементів професійної спрямованості цих задач. Був проаналізований розділ “Електростатика. Постійний струм. Магнетизм”. Дані аналізу занесені в таблицю 1.

Результати аналізу збірників задач для ВТНЗ

Елементи змісту задачі	Волькенштейн В.С. [1] 387 задач		А.Г. Чертов, А.А.Воробйов [5] 407 задач		І.Е.Іродов [3] 433 задачі	
	Кількість задач	%	Кількість задач	%	Кількість задач	%
1.Опис технічного об'єкту	3	0,9	6	1,5	6	1,4
2. Опис технологічного процесу	24	6,1	1	0,2	8	1,8
3. Опис експериментального методу вимірювання фізичної величини	24	6,1	7	1,7	9	1,9
4. Вимоги обчислення похибки вимірювання	5	1,3	0	0	5	1,3
5. Приклади сучасних досягнень науки і техніки	0	0	0	0	0	0

З таблиці видно, що відсоток задач з технічним змістом дуже малий. Задачі мають абстрактний характер, однакову структуру і складені, в основному, з метою перевірки і закріплення знань.

Отже, аналіз змісту й структури сукупності практичних завдань, розроблених різними колективами й авторами, показав, що всі вони будуються за принципом випадкового вибору завдань як за змістом, так і за формою. Ступінь складності завдань піддається також випадковим коливанням. Крім того подібні завдання не можуть бути використані для оцінки ступеня професійної підготовки студентів. Тому ми поставили головну мету – дати студентам інструмент у вигляді масиву системних завдань, за допомогою якого вони могли б якісно вдосконалити свою теоретичну професійну підготовку, інтерес до фізичної науки.

У ході дослідження визначено основні методичні вимоги, на основі яких розробляються професійно спрямовані задачі:

1. Зміст професійно спрямованих задач повинен відповідати програмі курсу фізики та вимогам кваліфікаційної характеристики спеціаліста (ОКХ), орієнтувати студента на проблеми, які він вирішуватиме в своїй професійній діяльності.
2. Зміст задач та завдань не повинен бути вузькоспеціалізованим, він має доповнюватися суміжними галузями знань, якими необхідно володіти при розв'язанні технічних завдань на виробництві. Наприклад, професійно спрямовані задачі з вивчення сільськогосподарських машин, механізмів, їх конструювання та розрахунків повинні мати тісний зв'язок з виробничими процесами, в яких вони використовуються.
3. У формулюваннях задач слід відобразити найбільш важливі параметри, які дають можливість студентам при їх розв'язуванні і в майбутній професійній діяльності виділити головні показники, що визначають зміст і характер дій при прийнятті рішень.
4. Професійно спрямовані задачі необхідно складати таким чином, щоб у них знаходив відображення відповідний вид професійної діяльності, тобто за деякий відрізок навчального часу виконувалась максимально можлива кількість часткових професійних задач.
5. Процес розв'язування професійно спрямованих задач повинен стимулювати студентів до розв'язання проблем майбутньої професійної діяльності.
6. У процесі розв'язування професійно спрямованих задач необхідно аналізувати не тільки кінцевий результат, але й ознаки розвитку в означеному процесі особистості студента.

7. Розв'язування професійно спрямованих завдань вимагає від студента самостійних творчих зусиль, що забезпечуватиме індивідуалізацію професійної підготовки майбутніх фахівців сільськогосподарського виробництва.
8. При розв'язуванні професійно спрямованих задач необхідно враховувати всі фактори, що сприяють формуванню мотивів до творчої професійної діяльності майбутніх фахівців.

На основі аналізу літератури і досвіду роботи виділяємо наступні прийоми складання задач для аграрно-технічних навчальних закладів.

1-й прийом – переформулювання навчальних задач, взятих зі збірників задач для вищих технічних навчальних закладів [1, 3, 5] на задачі з професійно спрямованим змістом.

2-й прийом – складання задач на основі даних наукової, науково-популярної літератури. При складанні професійно спрямованих задач слід враховувати сучасні наукові досягнення щодо впровадження нових способів обробки і виготовлення деталей машин, приладів і механізмів, застосування нових матеріалів, засобів механізації та автоматизації сільськогосподарського виробництва.

3-й прийом складання задач на основі використання матеріалу спеціальних дисциплін.

Як свідчить практика, розв'язування таких задач є одним із засобів формування фахових якостей майбутніх інженерів. Їх розв'язування створює передумови для успішного застосування теоретичних знань у практиці аграрного виробництва, для якісного виконання технічних навчальних завдань, курсових проектів тощо.

Розв'язування задач із врахуванням напряму підготовки фахівців сприяє глибокому розумінню фізичної сутності процесів, які протікають в сільськогосподарських машинах, механізмах, пристроях. Для розв'язання задач із урахуванням професійної спрямованості доцільно наводити демонстраційні задачі, які містять елементи, процеси, які протікають в сільськогосподарських машинах, механізмах.

Для прикладу наведемо демонстраційне завдання (рис.1) з урахуванням професійної спрямованості навчання фізики яке ми використовуємо під час пояснення теми про додавання рухів, у ході якого студенти мають визначити якою буде траєкторія руху зерна, шелухи та ін, від чого залежить їх траєкторія, при чому завдяки професійній спрямованості завдання студенти оволодівають елементами майбутньої професійної діяльності.

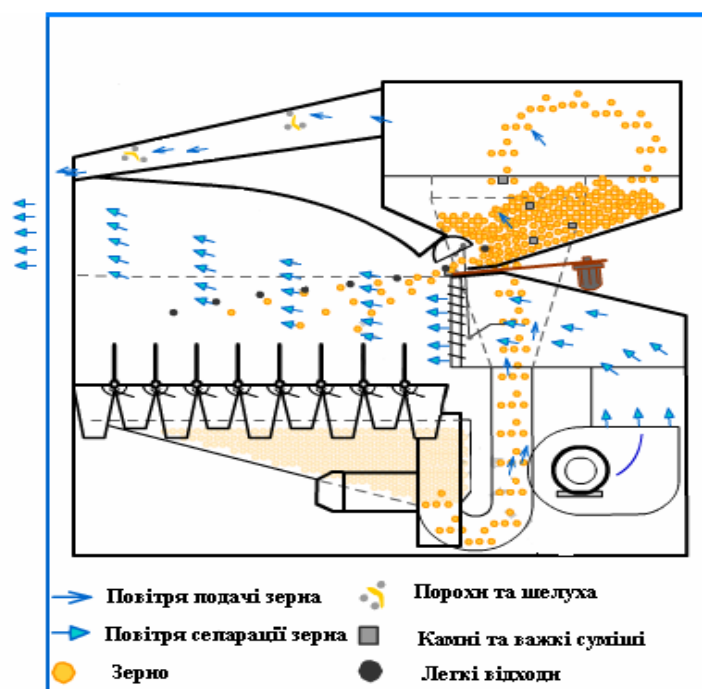

Рис.1. Демонстраційне завдання.

Висновок. Як показали результати педагогічного експерименту, описана методика проведення практичних завдань сприяє швидкому просуванню в засвоєнні навичок розв'язування фізичних задач професійно спрямованого змісту. Практичні заняття з розв'язування професійно спрямованих задач вносять вагомий вклад у формування системи фізичних знань майбутніх фахівців аграрно-технічної галузі.

У подальшому доцільно визначити шляхи впровадження даної методики проведення практичних завдань при навчанні майбутніх фахівців аграрно-технічної галузі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Волькенштейн В.С. Сборник задач по общему курсу физики. – М.: Наука, 1979. – 351 с.
2. Есаулов А.Ф. Проблемы решения задач в науке и технике. – Л.: ЛГУ, 1979. – 200 с.
3. Иродов И.Е. Задачи по общей физике. – М.: Наука, 1979. – 367 с.
4. Фейгенберг И.М. Педагогические цели и типы учебных задач // Оптимизация педагогической работы в вузе: Межвуз. сб. науч. тр. – ЧПИ, 1983. – С. 119-132.
5. Чертов А.Г., Воробьев А.А. Задачник по физике. – М.: Высшая школа, 1982. – 495 с.

УДК 378.147.88

М.В. Золочевська

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ У ПЕДАГОГІЧНОМУ ВНЗ

Стаття присвячена проблемі формування самостійної особистості студентів в умовах вищого педагогічного закладу. Особливу увагу автор приділяє організації самостійної дослідницької діяльності майбутніх учителів інформатики.

The article is devoted to the problem of students' independent work in the teacher training college. The organization of independent research works of future teachers of informatics has been considered with special attention.

Проблема самостійної роботи студентів у педагогічній теорії і практиці не є новою. Велика кількість директивних документів керівних органів освітою різного рівня, прийнятих у минулі роки, є підставою стверджувати, що цій проблемі приділялося багато уваги. Аналізуючи історію розвитку цієї проблеми протягом останніх 100 років, можна зробити висновок, що розуміння цілей, сутності, значення, структури та підходів до організації самостійної роботи залежить від запитів суспільства. Найбільш яскраво цю думку доводить ставлення суспільства до самостійної роботи у 20-ті – 60-ті роки минулого століття. Так, наведені В.А.Козаковим документи радянських часів свідчать, що активний розвиток суспільства у 20-ті роки минулого століття стимулював відновлення самостійної особистості широким упровадженням у практику відповідних методів навчання. При переході країни у наступні десятиліття до адміністративно-командного розвитку спостерігається деяке гальмування розвитку активних самостійних форм і методів, робиться навіть висновок щодо їх переоцінки. У 50-ті – 60-ті роки знову підсилюється увага до методів, націлених на розвиток ініціативи і самостійності, особливо у придбанні наукових знань, необхідних для розв'язання практичних задач. У ці роки комбінуються методи самостійної пошукової діяльності і засвоєння готових знань.

Сьогодні відбуваються глобальні зміни в інформаційній, комунікаційній, професійній сфері сучасного суспільства, які вимагають перегляду ціннісних пріоритетів та цільових настанов. Важливим на сучасному етапі стає розвиток таких педагогічних технологій, що забезпечують індивідуальний розвиток особистості, яка здатна до самостійного руху в інформаційному просторі, до уміння самостійно ставити і розв'язувати задачі, що виникають у професійній діяльності, самовизначенні та повсякденному житті. Поряд з іншими